

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

બનવારી લાલ

વિ.

તિરલોક ચંદ અને અન્ય

(અને તેનાથી વિપરીત)

૨૩/૧૦/૧૯૭૯

[એન. એલ. ઉટવાલિયા અને એ. ડી. કૌશલ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

હિન્દુ કાયદો દત્તકવિધાન એક વસિયતમાં એવું નિવેદન કે અમુક વ્યક્તિ દત્તક પુત્ર હતો, શું દત્તકવિધાનની પૂરતી સાબિતી છે-દત્તકવિધાનની કસોટીઓ-શું છે.

જી અને જે, એમ ના પુત્ર એસ ના પુત્રો હતા. વાદી એમ ના અન્ય પુત્રનો પૌત્ર હતો.

જી દ્વારા કરવામાં આવેલ હોવાનું જણાતા દસ્તાવેજમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદી નં. ૧ તેનો (જી નો) દત્તક પુત્ર અને વારસદાર હતો અને સી (તેના નાના ભાઈ જે ની વિધવા) અને પ્રતિવાદી નં. ૧ એ તેને સેવાઓ આપી હતી, જેના સ્વીકારમાં તેણે વસિયતમાં વિગતવાર દર્શાવેલી મિલકતો સી ને તેના જીવનકાળ દરમિયાન ભોગવવા માટે આપી હતી અને તેના મૃત્યુ પર પ્રતિવાદી નં. ૧ તેના માલિક રહેશે.

વાદીએ તેના વિભાજન માટેના દાવામાં દાવો કર્યો હતો કે વાદપત્રના શેડ્યૂલ એ માં વિગતવાર દર્શાવેલી મિલકતો તેના પરદાદા એમ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી, શેડ્યૂલ બી માં દર્શાવેલી મિલકતો જી અને જે દ્વારા સંયુક્ત રીતે પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી, જે બંને એક સંયુક્ત હિન્દુ પરિવારની રચના કરતા હતા, અને શેડ્યૂલ સી માં દર્શાવેલી મિલકતો જે એક સમયે માત્ર જે ની હતી તે તેના મૃત્યુ પર તેની વિધવા સી પાસે આવી હતી. વાદીએ પ્રતિવાદી નં. ૧ ના દત્તકવિધાનને પણ પડકાર્યું હતું.

બીજી તરફ પ્રતિવાદી નં. ૧ એ દાવો કર્યો કે તે જી નો દત્તક પુત્ર હોવાથી જી ની વસિયત દ્વારા તેને આપવામાં આવેલી મિલકતો તેની વિશિષ્ટ મિલકતો હતી. તેણે એવો પણ દાવો કર્યો કે શેડ્યૂલ સી માં દર્શાવેલી મિલકતો જે ની વિધવા સી દ્વારા તેના સ્ત્રીધનથી ખરીદવામાં આવી હતી, કે તેણીની વસિયતના

કારણે તે તે મિલકતો માટે સંપૂર્ણપણે હકદાર હતો અને તે ક્યારેય તેના સ્વર્ગસ્થ પતિની ન હતી.

ટ્રાયલ કોર્ટે ઠેરવેલ કે દત્તકવિધાન સાબિત થયું નથી અને વસિયત કરવા પાછળનો હેતુ માત્ર વસિયતકર્તા દ્વારા વસિયત મેળવનાર સાથેના દત્તકવિધાન દ્વારા સંબંધની માન્યતા ન હતો પરંતુ મુખ્યત્વે તેના માટે પ્રેમ અને સ્નેહની લાગણીઓનું અસ્તિત્વ હતું. પ્રથમ અપીલ કોર્ટે ઠેરવેલ કે જી ની વસિયતમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ તેનો દત્તક પુત્ર હોવાનો ઉદ્દેશ દત્તકવિધાનની હકીકત સાબિત કરવા માટે પૂરતો છે.

બીજી તરફ હાઈકોર્ટનો એવો મત હતો કે જી ની વસિયતમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ તેનો દત્તક પુત્ર હોવાનો ઉદ્દેશ દત્તકવિધાન સાબિત કરવા માટે પૂરતો નથી અને દત્તકવિધાનનો સંદર્ભ માત્ર વસિયત મેળવનારના વર્ણન તરીકે કરવામાં આવ્યો હતો અને વસિયત કરવા માટેની પ્રેરણા તરીકે નહીં.

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: પ્રતિવાદી નં. ૧ કથિત દત્તકવિધાન સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો ન હતો. [૧૦૦૫ એફ]

૧. (એ) તે સુસ્થાપિત છે કે દત્તકવિધાનના સમર્થનમાં પુરાવા તે ખૂબ જ ગંભીર અને ભારે જવાબદારીને સંતોષવા માટે પૂરતા હોવા જોઈએ જે દત્તકવિધાનનો આક્ષેપ કરીને કુદરતી ઉત્તરાધિકારને વિસ્થાપિત કરવા માંગતી કોઈપણ વ્યક્તિ પર રહેલી હોય છે. [૧૦૦૫ ડી-ઈ]

(બી) આ કેસમાં દત્તકવિધાન સાબિત કરવાનો ભાર પ્રતિવાદી નં. ૧ પર ભારે હતો જે તેણે સંતોષકારક રીતે પૂરો કર્યો નથી. આ એવો કેસ નથી કે જેમાં દાવો દાખલ કરતા ઘણો લાંબો સમય પહેલા દત્તકવિધાન થયું હોય. વાસ્તવમાં તે દાવાની તરત પહેલાના લગભગ એક દાયકાની અંદર થયું હતું જ્યારે સમારંભમાં હાજર રહેલા અને આપવા-લેવાની પ્રક્રિયા જોનારા સાક્ષીઓ સામાન્ય રીતે ઉપલબ્ધ હોત. (તેણે સમજાવ્યું નથી કે શા માટે આવો કોઈ સાક્ષી આગળ આવ્યો ન હતો). [૧૦૦૫ એ-બી]

(સી) વસિયતમાં દર્શાવેલ સંબંધ કે પ્રતિવાદી નં. ૧ તેનો દત્તક પુત્ર અને વારસદાર હતો તે વસિયતકર્તા દ્વારા સમજવામાં આવ્યા મુજબ વસિયત મેળવનારનું માત્ર એક વર્ણન હતું. વસિયત એટલા માટે કરવામાં આવી ન હતી કે તે સંબંધ દત્તકવિધાન દ્વારા લાવવામાં આવ્યો હતો પરંતુ સ્નેહની લાગણીઓના કારણે જે વસિયત મેળવનારે વસિયતકર્તા સાથેના તેના જોડાણ અને સહાય દ્વારા કમાઈ હતી. [૧૦૦૩ એચ-૧૦૦૪ એ]

૨. વાદીની એ દલીલમાં કોઈ બળ નથી કે સી દ્વારા કરવામાં આવેલી વસિયતને શેડ્યૂલ એ અને બી માં વિગતવાર દર્શાવેલી મિલકતોના સંદર્ભમાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ક્રિય માનવામાં આવવી જોઈએ કારણ કે આ શેડ્યૂલોમાં દર્શાવેલ મિલકતોનો અડધો હિસ્સો જી ની વસિયત હેઠળ સી માં નિહિત થયો હતો જેમાં જ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે તે તેને માત્ર આજીવન ભાડૂઆત તરીકે ધારણ કરશે અને તે પછી તે પ્રતિવાદી નં. ૧ ને મળશે. મિલકતો પ્રતિવાદી નં. ૧ ને

વસિયતમાં આપીને, સી એ તેના પોતાના વસિયતકર્તાના આદેશનું પાલન કરવા સિવાય બીજું કંઈ કર્યું નથી, જે આદેશ કાયદામાં યોગ્ય હતો. [૧૦૦૪ એ-સી]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ટિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૪૨-૧૭૪૩/૧૯૬૯.

આર.એસ.એ. નં. ૨૭૭૭/૧૯૭૨ માં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના તારીખ ૧૨/૧૨/૧૯૬૮ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા અપીલો.

સીએ ૧૭૪૨/૬૯ માં અપીલકર્તા માટે એસ. એન. અંડલી, ઉમા દત્ત અને ટી. સી. શર્મા.

સીએ ૧૭૪૨/૬૯ માં સામાવાળા નં. ૧ માટે અને સીએ ૧૭૪૩/૬૯ માં અપીલકર્તા માટે એ. પી. એસ. ચૌહાણ અને એન. એન. શર્મા.

છિત્ર મલ

- સાલગ રામ

-- મુરલી ધર (૧૯૨૫ માં નિઃસંતાન મૃત્યુ પામ્યા)

-- કેવલ રામ (૧૯૩૭ માં નિઃસંતાન મૃત્યુ પામ્યા)

-- ગોવિંદ રામ (૧૯૫૨ માં નિઃસંતાન મૃત્યુ પામ્યા)

-- જગન્નાથ (૧૯૪૦ માં નિઃસંતાન મૃત્યુ પામ્યા) = શ્રીમતી છોટી

(૧૯૫૫ માં નિઃસંતાન મૃત્યુ પામ્યા)

- બંશી ધર (નિઃસંતાન મૃત્યુ પામ્યા)

- નારાયણ દાસ

-- બાલુ રામ

--- રઘુ વીર સરન (પ્રતિવાદી નં. ૩)

--- રામ નાથ (પ્રતિવાદી નં. ૪)

--- ભાગીરથ (પ્રતિવાદી નં. ૫)

-- રામ ચંદર

--- તિરલોક ચંદ (વાદી)

- ભગવાન દાસ

-- દેવી સહાય (૧૯૪૩ માં મૃત્યુ પામ્યા)

--- દામોદર દાસ (પ્રતિવાદી નં. ૬)

-- પ્યારે લાલ (પ્રતિવાદી નં. ૨)

-- ગોપી નાથ

--- શ્રીમતી બર્ફી (પુત્રી)

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ કૌશલ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

કૌશલ, ન્યાયમૂર્તિ.- સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા આ બે કોસ અપીલો ઉદ્ભવવાના કારણરૂપ હકીકતો, ઉપર આપેલા વંશાવળી કોષ્ટકના સંદર્ભમાં, ફાયદાકારક રીતે જણાવી શકાય છે:

પક્ષકારો વચ્ચેનો મુકદ્દમો દાવા નં. ૧૯૧૨/૧૯૫૮ થી શરૂ થયો હતો જે તિરલોક ચંદ દ્વારા વાદપત્રના ભાગરૂપ શેડ્યૂલ એ, બી અને સી માં વિગતવાર દર્શાવેલી મિલકતોના વિભાજન માટે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. તેનો કેસ એવો હતો કે શેડ્યૂલ એ માં વર્ણવેલ મિલકત તેના પરદાદા છિતર મલ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી, શેડ્યૂલ બી માં વિગતવાર દર્શાવેલી મિલકત સાલગ રામના પુત્રો જગન્નાથ અને ગોવિંદ રામ દ્વારા સંયુક્ત રીતે પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી, જે બે એક સંયુક્ત હિન્દુ પરિવારની રચના કરતા હતા, અને શેડ્યૂલ સી માં નિર્દિષ્ટ મિલકત એક સમયે માત્ર સાલગ રામના પુત્ર જગન્નાથની હતી અને તે તેનાથી તેની વિધવા શ્રીમતી છોટી પાસે આવી હતી.

પ્રતિવાદી નં. ૨ થી ૬ ઉપરાંત કે જેમનાં નામ વંશાવળી કોષ્ટકમાં દેખાય છે, બનવારી લાલને [જેઓ ૧૯૬૯ ની સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૪૨ (એન) માં અમારી સમક્ષ અપીલકર્તા છે] પ્રતિવાદી નં. ૧ તરીકે જોડવામાં આવ્યા હતા અને તે વાસ્તવિક હરીફ પ્રતિવાદી છે જેમનો દાવો છિતર મલના પૌત્ર ગોવિંદ રામ

દ્વારા તેને દત્તક લેવા પર અને ૨૫/૦૯/૧૯૫૦ ની બે નોંધાયેલી વસિયતો પર આધારિત હતો, જે અનુક્રમે ગોવિંદ રામ અને શ્રીમતી છોટી દ્વારા કરવામાં આવી હોવાનું જણાય છે. તેણે દાવો કર્યો કે બંને વસિયતકર્તાઓએ તેમની સંપૂર્ણ મિલકત તેને વસિયતમાં આપી હતી, કે શેડ્યૂલ એ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી મિલકત છિતર મલ દ્વારા નહીં પરંતુ સાલગ રામ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી અને શેડ્યૂલ સી માં આવરી લેવામાં આવેલી મિલકત શ્રીમતી છોટી દ્વારા તેના સ્ત્રીધનથી ખરીદવામાં આવી હતી અને તે ક્યારેય તેના પતિ જગન્નાથની મિલકત ન હતી. તેથી તેણે દાવાની તમામ મિલકતો માટે માત્ર પોતાને જ હકદાર હોવાનો દાવો કર્યો, અને તે પક્ષકારો વચ્ચે સામાન્ય વાત છે કે તે મિલકતો બે વસિયતોની વિષયવસ્તુ હતી.

વાદીએ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા ઊભા કરાયેલા દત્તકવિધાનનો ઇનકાર કર્યો અને બે વસિયતોને બનાવટી તરીકે પડકારી.

ટ્રાયલ કોર્ટ અને પ્રથમ અપીલ કોર્ટને જણાવ્યું કે શેડ્યૂલ એ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી મિલકત છિતર મલ દ્વારા નહીં પરંતુ તેના પુત્ર સાલગ રામ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી. શેડ્યૂલ બી દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી મિલકતના સંબંધમાં કોઈ વિવાદ ન હતો જેને તેથી ગોવિંદ રામ અને જગન્નાથ દ્વારા તેમની સંયુક્ત હિન્દુ પરિવારની સંપત્તિના ભાગ રૂપે સંયુક્ત રીતે પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું. શેડ્યૂલ સી માં વિગતવાર દર્શાવેલી મિલકતના સંબંધમાં, ટ્રાયલ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે તે જગન્નાથ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી પરંતુ

તે તારણ પ્રથમ અપીલ કોર્ટ દ્વારા ઉલટાવી દેવામાં આવ્યું હતું જેણે જાણ્યું કે સંપાદન શ્રીમતી છોટી દ્વારા તેના પોતાના ભંડોળથી કરવામાં આવ્યું હતું, તેના પતિ જગન્નાથને તેમાં કોઈ હિત ન હતું.

પ્રતિવાદી નં. ૧ વતી તેને દત્તક આપવામાં આવ્યો હતો કે લેવામાં આવ્યો હતો તે સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા. તેથી ટ્રાયલ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે દત્તકવિધાન સાબિત થયું નથી. જોકે, ગોવિંદ રામની વસિયતમાં, એવો ઉલ્લેખ હતો કે પ્રતિવાદી નં. ૧ તેનો દત્તક પુત્ર હતો અને આ ઉલ્લેખને પ્રથમ અપીલ કોર્ટ દ્વારા દત્તકવિધાન સાબિત કરવા માટે પૂરતો ગણવામાં આવ્યો હતો. બંને વસિયતોને અસલી અને કાયદેસર રીતે માન્ય છે અને તેથી ટ્રાયલ કોર્ટ અને પ્રથમ અપીલ કોર્ટ દ્વારા દાવાને સંપૂર્ણપણે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો.

સેકન્ડ અપીલમાં હાઈકોર્ટે દત્તકવિધાનને લગતા તારણ સિવાય પ્રથમ અપીલ કોર્ટ દ્વારા મેળવેલા હકીકતના તમામ તારણોને સમર્થન આપ્યું હતું. હાઈકોર્ટનો એવો મત હતો કે ગોવિંદ રામની વસિયતમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ તેનો દત્તક પુત્ર હોવા અંગેનો ઉલ્લેખ દત્તકવિધાન સાબિત કરવા માટે પૂરતો નથી જેને તેથી સ્થાપિત ન થયું હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું. હાઈકોર્ટ દ્વારા વધુમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે શેડ્યૂલ એ અને બી માં નિર્દિષ્ટ મિલકતનો અડધો હિસ્સો જગન્નાથ પાસેથી શ્રીમતી છોટી પાસે માત્ર આજીવન ભાડૂઆત તરીકે આવ્યો હોવાથી, તે તેને વસિયત દ્વારા આપવા સક્ષમ ન હતી અને વાદી, પરિવારના અન્ય સભ્યો સાથે, તે અડધા હિસ્સાને મેળવવા માટે હકદાર છે.

હાઈકોર્ટ સમક્ષ સખત રીતે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો વસિયતોને અસલી માનવામાં આવે તો પણ, તેઓ ત્યારે જ કાર્યરત થશે જો પ્રતિવાદી નં. ૧ ને ગોવિંદ રામ દ્વારા કાયદેસર રીતે દત્તક લીધેલ હોવાનું દર્શાવવામાં આવે કારણ કે ગોવિંદ રામ અને શ્રીમતી છોટી બંનેએ તેને ગોવિંદ રામના દત્તક પુત્ર તરીકે વર્ણવ્યો હતો અને તેથી એવું માની લેવું જોઈએ કે ગોવિંદ રામના દત્તક પુત્ર હોવાના કારણસર તેમણે પ્રતિવાદી નં. ૧ ની તરફેણમાં વસિયત કરી હતી. હાઈકોર્ટ દ્વારા (જેમ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પણ) એ આધાર પર દલીલ નકારી કાઢવામાં આવી હતી કે બે વસિયતોમાંથી દરેકમાં ગોવિંદ રામના દત્તક પુત્ર તરીકે પ્રતિવાદી નં. ૧ નો ઉલ્લેખ માત્ર વસિયત મેળવનારના વર્ણન તરીકે કરવામાં આવ્યો હતો અને બંનેમાંથી કોઈપણ વસિયતના અમલીકરણ માટે પ્રેરણા તરીકે નહીં. આ દૃષ્ટિકોણ માટે રંગનાથન ચેટ્ટિયાર અને અન્ય વિ. પેરિયાકરુપ્પન અને અન્ય(૧) માંથી સમર્થન મળ્યું હતું.

પરિણામે હાઈકોર્ટે વાદીની અપીલ અંશતઃ સ્વીકારી, દાવાની બરતરફી રદ કરી અને શ્રીમતી છોટીને તેના પતિ પાસેથી મળેલી મિલકતમાં પક્ષકારોના હિસ્સા જાહેર કરવા, તેના (હાઈકોર્ટના) ચુકાદાના પ્રકાશમાં અને તે પછી તે મુજબ મિલકતનું વિભાજન કરવા માટે કેસ ટ્રાયલ કોર્ટને પાછો મોકલી આપ્યો.

૨. બંને હરીફ પક્ષો હાઈકોર્ટના ચુકાદાથી વ્યથિત અનુભવે છે. જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧ ૧૯૬૯ ની સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૪૨ માં શેડ્યૂલ એ, બી અને સી દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી સંપૂર્ણ મિલકતનો દાવો કરે છે, ત્યારે વાદીએ

પ્રતિવાદી નં. ૧ ના દાવાને સંપૂર્ણપણે હરાવવા માટે કોસ અપીલ (૧૯૬૯ ની સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૪૩) દાખલ કરી છે.

૩. અમે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને લંબાણપૂર્વક સાંભળ્યા છે. જ્યાં સુધી હકીકતના તારણો સંબંધિત છે ત્યાં સુધી તેમને અમારી સમક્ષ પડકારી શકાય તેમ નથી. પ્રથમ પ્રશ્ન જે વાદીઓના વિદ્વાન વકીલે અમારી સમક્ષ ફરીથી ખોલ્યો છે તે એ છે કે શું બે વસિયતોને યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદી નં. ૧ ની તરફેણમાં અમલી માનવામાં આવી હતી, એ હકીકત હોવા છતાં કે તે એક દત્તક પુત્ર તરીકેનું તેનું પાત્ર સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો હોવાનું જણાયું હતું જે બંને વસિયતોમાં તેને આપવામાં આવેલું વર્ણન હતું. આ પ્રશ્નનો પણ અમને લાગે છે કે હાઈકોર્ટ સાચો જવાબ આપ્યો છે. આ સંબંધમાં ગોવિંદ રામની વસિયતના સંબંધિત ભાગનો સંદર્ભ આપી શકાય છે અને તે નીચે મુજબ છે:

"શ્રી બનવારીલાલ એ અમલ કરનારના દત્તક પુત્ર અને વારસદાર છે. શ્રીમતી છોટી એ પિલખુવા, પરગણા દાસના, તહસીલ ગાઝિયાબાદના નિવાસી જગન્નાથ પ્રસાદની વિધવા છે. બંને વ્યક્તિઓ અમલ કરનાર સાથે રહે છે અને અમલ કરનારને તમામ યોગ્ય સેવા આપે છે. તેથી, હું નીચેની વસિયત કરું છું: કે અમલ કરનારના મૃત્યુ પછી મારી તમામ એસ્ટેટ, જંગમ અને સ્થાવર, અન્ય તમામ માલસામાન અને ઘરવખરી સાથે ધર્મશાળા નં. ૧/૬૦ અને નીચે મુજબની હદવાળી એક માળની દુકાન નં. ૧/૫૭ ની માલિકી જગન્નાથ પ્રસાદની વિધવા, વ્યવસાયે

દુકાનદાર, પિલખુવા નિવાસી શ્રીમતી છોટીની રહેશે, જેને એસ્ટેટ વેચવાનો કોઈ અધિકાર રહેશે નહીં. તેણીને ધર્મશાળા સાથે જોડાયેલ દુકાન નં. ૧/૫૭ ની આવક ધર્મશાળા માટે ખર્ચવાનો અધિકાર રહેશે. શ્રીમતી છોટીના મૃત્યુ પછી, અમલ કરનારના દત્તક પુત્ર અને વારસદાર, બનવારીલાલ માલિક થશે....."

આ દસ્તાવેજનું અર્થઘટન કરતા અને કેસના આસપાસના સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા, ટ્રાયલ કોર્ટે જાણ્યું કે વસિયત કરવા પાછળનો હેતુ માત્ર વસિયતકર્તા દ્વારા વસિયત મેળવનાર સાથેના દત્તકવિધાન દ્વારા તેના સંબંધની માન્યતા ન હતો પરંતુ મુખ્યત્વે તેના માટે પ્રેમ અને સ્નેહની લાગણીઓનું અસ્તિત્વ હતું. તે એક હકીકત તરીકે જાણવા મળ્યું હતું કે બનવારી લાલ ગોવિંદ રામ અને શ્રીમતી છોટી સાથે રહેતો હતો, તેણે તેમની બીમારી દરમિયાન તેમની સેવા કરી હતી અને તે તેમની સાથે સ્નેહથી જોડાયેલો હતો જેથી જે સમયે વસિયત કરવામાં આવી હતી તે સમયે ગોવિંદ રામ અને શ્રીમતી છોટી માટે બનવારી લાલ કરતાં નજીકનું કે પ્રિય બીજું કોઈ ન હતું. આ દૃષ્ટિકોણથી, જણાવેલ સંબંધ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળતા એ વિચારણા હેઠળના મુદ્દા માટે નિર્ણાયક નથી, અને હાઈકોર્ટ દ્વારા ટિપ્પણી કર્યા મુજબ, એવું લાગે છે કે વસિયતકર્તાએ એ કારણસર વસિયત કરી નથી કે તેણે હકીકતમાં અને કાયદેસર રીતે બનવારી લાલને દત્તક લીધો હતો પરંતુ એ કારણસર કે તેણે બનવારી લાલને દત્તક પુત્ર તરીકે માન્યો હતો અને ખરેખર બાદમાં તેણે આપેલી સેવાઓથી પ્રેરિત હતો. વસિયતમાં દર્શાવેલ સંબંધ માત્ર વસિયતકર્તા દ્વારા

સમજવામાં આવ્યા મુજબ વસિયત મેળવનારનું વર્ણન હતું, જેણે સંબંધના કારણે નહીં પરંતુ વસિયત મેળવનારે તેના જોડાણ અને સહાય દ્વારા કમાયેલી સ્નેહની લાગણીઓના કારણે વસિયત મેળવનારની તરફેણમાં વસિયત કરી હતી.

૪. વાદી વતી ઉઠાવવામાં આવેલો એકમાત્ર અન્ય નોંધપાત્ર મુદ્દો એ હતો કે શ્રીમતી છોટી દ્વારા કરવામાં આવેલી વસિયતને શેડ્યૂલ એ અને બી માં દર્શાવેલી મિલકતોના સંદર્ભમાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ક્રિય માનવામાં આવવી જોઈએ. તે દલીલમાં પણ કોઈ બળ નથી. તે બે શેડ્યૂલોમાં દર્શાવેલ મિલકતોનો અડધો હિસ્સો ગોવિંદ રામની વસિયત હેઠળ શ્રીમતી છોટીમાં નિહિત થયો હતો જેમાં જ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે શ્રીમતી છોટી તેમને માત્ર આજીવન ભાડૂઆત તરીકે ધારણ કરશે અને તે પછી તે પ્રતિવાદી નં. ૧ ને મળશે. તે મિલકતો પ્રતિવાદી નં. ૧ ને વસિયતમાં આપીને શ્રીમતી છોટીએ તેના પોતાના વસિયતકર્તાના આદેશનું પાલન કરવા સિવાય બીજું કંઈ કર્યું નથી, જે આદેશ કાયદામાં યોગ્ય હતો અને જો શ્રીમતી છોટીએ ગોવિંદ રામની વસિયત હેઠળ પ્રાપ્ત કરેલી મિલકતોના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ ની તરફેણમાં કોઈ વસિયત ન કરી હોત તો પણ તે અસરકારક રહી હોત.

૫. પ્રતિવાદી નં. ૧ વતી માત્ર એ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ગોવિંદ રામ પાસેથી શ્રીમતી છોટીને મળેલી મિલકતોના સંદર્ભમાં જ નહીં પરંતુ તેના પતિ જગન્નાથના ઉત્તરાધિકારી તરીકે તેની પાસે આવેલી મિલકતોના સંદર્ભમાં પણ બંને વસિયતોને અમલમાં મુકવી જોઈએ. આ રજૂઆતમાં પણ કોઈ દમ

નથી. ૧૯૪૦ માં જગન્નાથનું અવસાન થયું ત્યારે શ્રીમતી છોટી સામાન્ય આજીવન મુદત પર હસ્તાંતરણ (જરૂરિયાત સિવાય) અથવા વસિયતના કોઈપણ અધિકાર વિના તેની મિલકતમાં આવી. જગન્નાથની મિલકતની વસિયત કરવામાં તેણે તેના અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કર્યું ત્યાં સુધી વસિયતે કાયદાનું ઉલ્લંઘન કર્યું અને તેને નિષ્ક્રિય ઠેરવવામાં યોગ્ય રીતે જ આવી છે, પરિણામે તેના રિવર્ઝનર્સ (ઉત્તરાધિકારીઓ) અને તેના વસિયત મેળવનાર નહીં પણ શેડ્યૂલ એ અને બી દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી મિલકતોમાં જગન્નાથના હિસ્સાને મેળવશે. જો દત્તકવિધાન સાબિત થયું હોત તો પરિસ્થિતિ ચોક્કસપણે અલગ હોત; કારણ કે, તે કિસ્સામાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ શ્રીમતી છોટી દ્વારા છોડવામાં આવેલી એસ્ટેટના એકમાત્ર રિવર્ઝનર તરીકે સફળ થયો હોત, કારણ કે તે તેના પતિના ભાઈનો પુત્ર અને તેથી તેનો સૌથી નજીકનો અને એકમાત્ર વારસદાર હતો. અને તેથી જ પ્રતિવાદી નં. ૧ વતી એવી દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે કાયદેસર દત્તકવિધાન સાબિત થયું હતું અને નીચેની બે અદાલતો દ્વારા લેવામાં આવેલો વિપરીત નિષ્કર્ષ આધારહીન હતો. આ સંબંધમાં ગોવિંદ રામ દ્વારા કરવામાં આવેલી વસિયતમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ વસિયત કરનારનો દત્તક પુત્ર હોવા અંગેના ઉલ્લેખ અને રાજ પાલ, બચાવપક્ષના સાક્ષી-૨ ના મૌખિક પુરાવાઓનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો જેમણે તે વસિયતને પ્રમાણિત કરી હતી અને જુબાની આપી હતી કે પ્રતિવાદી નં. ૧ ને વસિયતકર્તા દ્વારા દત્તક લેવામાં આવ્યો હતો. આ બે પુરાવાઓને ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા હતા, જે બંનેએ માન્ય દત્તકવિધાન સાબિત થયું હોવાનું ઠેરવવા માટે સામગ્રીને

અપૂરતી ગણી હતી. દત્તકવિધાનના સંબંધમાં તારણ એ હકીકતનું તારણ છે જેમાં કેસના સંજોગોમાં દખલ કરવાનું અમને કોઈ કારણ દેખાતું નથી. દત્તકવિધાન પક્ષકારો વચ્ચેના દાવાની તરત પહેલાના લગભગ એક દાયકાની અંદર થયું હોવાનો આક્ષેપ છે જેથી વાસ્તવિક દત્તકવિધાનમાં હાજર રહેલા અને 'આપવા-લેવા' ની પ્રક્રિયા જોનારા સાક્ષીઓના પુરાવા સામાન્ય રીતે ઉપલબ્ધ હોત. જોકે, આવો કોઈ સાક્ષી રજૂ કરવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો કે આવો કોઈ સાક્ષી કેમ આગળ આવી રહ્યો નથી તે સમજાવવાનો પણ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો. જો દત્તક લીધાના ઘણા લાંબા સમય પછી કોર્ટમાં દત્તકવિધાનનો પુરાવો રજૂ કરવાની જરૂર હોત, જે અહીં કેસ નથી, તો અલગ વિચારણાઓ પ્રવર્તી શકે છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ ના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચંદ્રેશ્વર પ્રસાદ નારાયણ સિંહ વિ. બિશેશ્વર પ્રતાપ નારાયણ સિંહ (૧) માં અવલોકન કર્યા મુજબ વસિયતમાં દત્તકવિધાન વિશે વસિયતકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલ નિવેદન ચોક્કસપણે સ્વીકાર્ય પુરાવાનો એક ભાગ છે પરંતુ કાયદાનો કે વિવેકબુદ્ધિનો કોઈ નિયમ એવો સિદ્ધાંત સ્થાપિત કરતો નથી કે આવા નિવેદનને નિર્ણાયક ગણવું જોઈએ, અને તે કેસમાં પણ આવો જ મત લેવામાં આવ્યો હતો. અને દત્તકવિધાન સાબિત કરવાનો ભાર પ્રતિવાદી પર ભારે હતો. આ સંબંધમાં અમે મુદ્દાના હિન્દુ કાયદા (૧૪મી આવૃત્તિ) ની કલમ ૫૧૨ ના નીચેના ફકરાનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ:

"..... પરંતુ દત્તકવિધાનના સમર્થનમાં પુરાવા તે ખૂબ જ ગંભીર અને ભારે જવાબદારીને સંતોષવા માટે પૂરતા હોવા જોઈએ જે દત્તકવિધાનનો

આક્ષેપ કરીને કુદરતી ઉત્તરાધિકારને વિસ્થાપિત કરવા માંગતી કોઈપણ વ્યક્તિ પર રહેલી હોય છે. તે ભાર ખાસ કરીને ત્યાં ભારે હોય છે જ્યાં દત્તક લેવાની કથિત સત્તાની તારીખના લાંબા સમય પછી દત્તક લેવામાં આવે છે...."

તે સાચું છે, જેવું મુદ્દા દ્વારા તે જ લેખમાં આવતા પાછળના ફકરામાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે દત્તક લેવા અને તેના પર સવાલ ઉઠાવવા વચ્ચે ખૂબ લાંબો સમય વીતી જાય છે, ત્યારે દત્તક લેવાની હકીકત સાબિત કરવા માટે પુરાવાની ગેરહાજરી માટે દરેક છૂટછાટ અનુકૂળ રીતે ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ; પરંતુ પછી અહીં એ પરિસ્થિતિ નથી જે અમે પહેલેથી જ દર્શાવ્યું છે. તેથી અમે હાઈકોર્ટ સાથે સંમત છીએ કે રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર, પ્રતિવાદી નં. ૧ કથિત દત્તકવિધાન સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો નથી.

૬. પરિણામે બંને અપીલો નિષ્ફળ જાય છે અને ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કર્યા વિના ફગાવી દેવામાં આવે છે.

પી.બી.આર.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

(૧) એ.આઈ.આર. ૧૮૨૭ પટના ૬૧.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====